

Jóvátehetetlenül

Hét évvel ezelőtti emlékképek tolulnak föl. Hassakeh-i hajnalok Szíria északi csücskében, a török és az iraki határ közelében. Bár folyamatosan jöttek még a hírek szörnyű iraki merényletekről, négy éve véget ért a második Öböl-háború, és a szomszédos kurd területek fejleményei kifejezetten örömteliek voltak: újjáépítés, kezdődő gazdasági virágzás ; a soknemzetiségű, sokvallású vidéken a különféle szír keresztények helyzete is rendeződni látszott. Szíria meg egyenesen a béke szigetének tűnt, tíz százaléknyi, a társadalomban megbecsült kereszténnyel. Amint a sötét hajnalon elindultam a külföldieknek kijelölt Busztán szállodából, elhaladtam a kávézó mellett; szunnita tulajdonosa a napi első imához készült, köszönésemre válaszolt: „V’ alejkum asz-szalám!” Mellette, a szírkatolikus lepénysütőnél még csak a kemencét fűtötték be; visszafelé ott reggeliztem. A zöldséges —biztos, hogy némiképp keverem őket— melkita katolikus vagy orthodox, a cukrász katolikus vagy orthodox örmény, a szatócs szír orthodox, vagyis jakobita, de lehetett latin rítusú katolikus, káld vagy maronita, arab evangélikál is, az utcaseprő szunnita kurd, a pénzváltó alavita; az internetkávézót asszírok, vagyis hibás elnevezéssel nesztoriánusok üzemeltették. E városrészben, muszlimokkal vegyesen, sok keresztény élt: az előbbieknél balkonján zöld volt a világítás, a keresztényekén meg a kereszt vagy a betlehemi csillag mutatta nagyhéten is a hovatartozásukat. Egy térré szélesedő utcán, aztán kisebb utcákon rövidítve értem az asszír katedrálisba. Sokszor korábban, mint a két öreg jóbarát: a püspök apja, a szép hangú nyugdíjas pap, és a diakonus bácsi. A hajnali zsolozsmán általában hárman voltunk.

A naivan (vagy cinikusan) arab tavasznak nevezett, ki tudja, miféle eredetű mozgalom vérbe borította a Közel-Keletet; nyugati típusú demokráciát sehol nem hozott. Egy biztos, Egyiptomot leszámítva, ahol nagyjából a korábbi állapot állt vissza, s bár erősödött az emigráció, még nem menekültek el tömegesen a keresztények, és Libanont, ahol még béke van, de menekült annál több, a legrosszabb úton van a kereszténység, hogy kényszerűségből föladja ősi lakhelyét. Irakban soha többé nem beszélhetünk jelentős káld kisebbségről, és nem csak az évek óta dúló harcok, hanem az ősi keresztény várost, Aleppót és Hassakeh-t is magában foglaló fundamentalista muszlim állam —a korábban nyugati fegyverekkel fölszerelt „ellenzék”— szabályosan elüldözi a krisztushívőket. Nyáron a világ egy szót sem szólt, amint egyetlen nap alatt el kellett menekülni az utolsó pár száz keresztény család Moszulból a kivégzés vagy az áttérés elől (a kétmillió városban néhány éve még 60 ezren voltak). A szíriai Hassakeh-ből már tavaly ősszel elmenekült a keresztények harmada az emberrablások, gyilkosságok miatt. A nem mozduló honlapokról hiába próbálom kideríteni, hogy áll-e még az asszír katedrális, él-e még Gregorios atya és öreg barátja. Úgy terveztem, folytatom velük a „Kelet Egyháza” dallamtárának rögzítését. Ezt is elmulasztottam, most már örökre, jóvátehetetlenül.

Bornemisza Péter (1525–1584) evangélikus lelkész

Az újonnan születésről és a Szentháromságról

Alapige: J 3,1–16.

... Azt írja itt Szent János, hogy egy fű zsidó, Nikodémus nevű farizeus éjjel tanulni ment volna Krisztus Urunkhoz, és őtet az Úr újonnan születésre tanyította volna. Ez igékről rövideden ezt tanuljuk:

Ez Nikodémus volt az, aki végre eltemette Krisztus Urunkat; ki először farizeus-hitű volt, kik idvösségeket a Törvénynek cselekedetiből várták, emberi erő által, azaz azt vélték, hogy az Istennek parancsolatit (mellyek háromfélék voltak), ha csak kilsőképpen megcselekednek is, azáltal Isten őket igazaknak tartaná. De ez Nikodémus látván, hogy Körösztlő János (L 3) és Krisztus Urunk minden embert kárhoztatnának, és mindent, a nagy érdemű farizeusokat is intenének, hogy megtérnének és megkeresztelkedvén, megmosódván vízbe az Isten Bárányának megtisztítására nézve bűnökből való megtisztulást keresnének, azért ő, mondok: Nikodémus, nem utálá meg ezeknek tanácsokat, hanem Krisztushoz megyen többet tanulni. Éjjel kedig, talám azért is, hogy jobb alkolmatossága lehetne az vele való beszélgetéshez, avagy talám az több farizeusoktól való féltébbenn is, kit Krisztus Urunk szeretettel fogad, és mindjárt arra kezde tanyítani, hogy másszor újonnan születessék, azaz megismerje első születését merő bűnnek lenni. Mert Ádám ördög miatt elvesztvén az Isten képét ördögi gonoszságra változék, és minden fiait bűnbe foganta és szülte, ki miatt mind ez világ köteles — átok, halál és kárhozat alá. De Isten, könyörülvén az megcsalatott emberi nemzeten, az ő egyetlen egy Fiát felöltöztette az emberségbe ártatlan és bűn nélkül, és arra vetötte az egész világ bűnét. Ki miatt annak fel kellenék az keresztfára feszíttetni, az mint az Mojzes érc kígyója is példázta. És őtet mind e világ szerte szükség prédikáltatni, hogy valakik azt hallván őbenne bíznának, valakik ez irgalmas jó tettét Istennek elvénnek, azok bűnök bocsánatját vegyék, és így Isten előtt megigazuljanak ingyen való jó kedvéből ez nagy váltságnak érdeme által, és azokba az elvett Szentlélek által meg kezdjen éledni az Istennek képe, kibe Isten Ádámot teremtette vala. Mondok, azok elvegyék bűnök bocsánatját, mert letették az Krisztusba minden adósságokat Isten előtt, azért az Krisztusba azok megigazuljanak és így újonnan Istennek kedvébe legyenek és az Krisztusnak érdeme által vegyenek újonnan Szentlelket, ki elkezdje benne az Istennek képének természetit, hogy elméjekkel megvilágosíttatván kezdjék megismerni az Istent és szívekbe megszenteltetvén kezdjék félni, szeretni az Istent, és benne bízni.

Bornemisza Péter: *Prédikációk egész esztendő által minden vasárnapra rendeltetett evangéliumból.* Detrekő 1584. (RMNy 541), 370^r. A teljes szöveg (Szentháromság napjára): 369^r–377^r. Hasonmás kiadás: Balassi, Budapest 2000 (Bibliotheca Hungarica antiqua, 33)